

A nouăsprezecea Olimpiadă internațională de lingvistică

Castletown (Insula Man), 25–29 iulie 2022

Probleme pentru competiția individuală

Reguli pentru formularea rezolvării problemelor

Nu copiați problemele. Pentru fiecare problemă, utilizați una sau mai multe foi separate. Scrieți pe fiecare foaie numărul problemei și numele dvs. de familie. Altfel, rezultatele dvs. ar putea fi atribuite în mod greșit unui alt participant.

Dacă nu este specificat altfel, trebuie să descrieți toate regularitățile sau regulile pe care le-ați identificat în date. În caz contrar, soluția dvs. nu va primi punctajul complet.

Problema nr. 1 (20 de puncte) Se dau câteva forme ale verbului ‘a da’ din ubihă și traduceri lor în limba română:

1. *wəʃˈtʷən* — noi te dăm lui
2. *sawtʷən* — tu mă dai lor
3. *awəstʷən* — eu ți-i dau
4. *wəsənətʷən* — ei te dau mie
5. *ʂʷəstʷən* — eu vă dau lui
6. *ʂˈantʷən* — el ne dă lor
7. *awəʃˈtʷən* — noi ți-l dăm
8. *səʂˈəntʷən* — el mă dă vouă
9. *aʂˈəstʷən* — eu vi-l dau

(a) Ultima dintre cele nouă forme de mai sus poate fi tradusă în limba română în două moduri. Care este cealaltă traducere?

(b) Traduceți în limba română:

10. *aʂˈəntʷən*
11. *səʂˈtʷən*
12. *ʂˈəwənətʷən*

(c) Traduceți în limba ubihă:

13. *ei vă dau mie*
14. *voi mi-l dați*
15. *tu ne dai lui*
16. *noi te dăm lor*
17. *el ni-i dă*

△ Limba ubihă aparține familiei abhazo-adîghene. Până în 1864, câteva zeci de mii de oameni o vorbeau în regiunea orașului contemporan Soci din Rusia. Tevfik Esenç, considerat ultimul vorbitor nativ complet fluent de ubihă, a murit în Turcia în 1992.

a este o vocală; *ʂ*, *ʂʷ*, *tʷ* sunt consoane.

—Petru Arkadiev

Problema nr. 2 (20 de puncte) Sunt date câteva cuvinte limba alabama și traducerile lor în limba română în ordine aleatorie:

1. achánnàaka	8. atanayli	15. kawáŋŋi	22. ʔómbafka
2. achanni	9. atánnayka	16. ʔiilka	23. ʔombi
3. ahamatli	10. atanni	17. ʔipka	24. ʔòomka
4. ahámmatka	11. bàalka	18. ʔilaffi	25. sibapli
5. apòotka	12. balàali	19. ʔipli	26. simbi
6. apotòoli	13. balli	20. ʔíppiika	
7. apóttòoka	14. incháffàaka	21. ʔobaffi	

A. el îl sparge în două	N. el îi proptește de ceva
B. el îi culcă	O. el face găuri
C. el îi învelește	P. el face o gaură
D. el îl pune lângă ceva	Q. el este întors cu susul în jos
E. el îi întoarce cu susul în jos	R. el îl împrăștie, el îi împrăștie
F. el este rupt în mai multe locuri, ei sunt rupți	S. ei sunt lângă ceva
G. el se proptește de ceva	T. el îl rupe în două
H. ei sunt întorși cu susul în jos	U. el are unul
I. el este lângă ceva	V. el îl culcă
J. el are găuri, ei au găuri	W. el are o gaură
K. el este învelit	X. el desprinde coaja
L. ei sunt culcați	Y. el desprinde o fâșie
M. el este împrăștiat, ei sunt împrăștiați	Z. el îl învelește

(a) Determinați corespondențele corecte.

(b) Traduceți în limba română:

27. **bállàaka**
28. **inchafàali**
29. **kawwi**

Unul dintre aceste cuvinte are două traduceri posibile. Scrieți-le pe ambele.

(c) Traduceți în limba alabama:

30. *el îl rupe în mai multe locuri*
31. *el este rupt în două*
32. *el îl întoarce cu susul în jos*
33. *el îl proptește de ceva*

(d) Unul dintre cuvintele din alabama din răspunsul la (c) poate fi tradus în limba română și în alte moduri. Care cuvânt și cum?

△ Limba alabama aparține familiei muskogeene. Este vorbită de circa 360 de persoane în rezervația amerindiană Alabama-Coushatta din Texas, SUA.

ch = *c* în cuvântul *ceai*. **ʔ** este un *l* surd. O literă dublă indică un sunet lung. Semnul ´ indică tonul înalt. Semnul ` indică tonul descendent.

—Ivan Derjanski

Problema nr. 3 (20 de puncte) Sunt date câteva enunțuri în limba n|uuki și traducerile lor în limba română:

1. †oo ŋ i ŋ	— Bărbatul mă vede?
2. g a !aukea ŋ ŋ ŋ	— Ți-e frică de mine?
3. cuu xae a †?ii ŋ a	— La cine te gândești tu?
4. u ău ke u qhōŋo	— Fratele vostru nu dansează.
5. janasa xae †qheeke	— Hoțul este cel care cântă?
6. ŋ ŋ si sîisen ŋ haeke	— Eu voi lucra mâine?
7. †hun ke !aukea ŋ g i	— Câinelui îi este frică de noi.
8. na u †?ii ŋ g a xaŋki	— Eu nu mă gândesc la mama ta.
9. g i aŋki si qhōŋo ŋ g ari	— Tatăl nostru va dansa în Upington?
10. kija xae †oo sîisen ŋ a	— Unde lucrează bărbatul?
11. g a ŋ i a ŋ ŋ	— Tu îți vezi casa?
12. ŋ ŋ xae a !?ai	— Pe mine mă chemi tu?
13. u kee eeki †?ii ŋ a	— La voi se gândește femeia.
14. a xaŋki ke kacuu?i ŋ g a ts'aa?a ŋ	— Mama ta întreabă dacă tu mă iubești.
15. kama ja xae ŋ si ŋ i u ŋ a	— Când vă voi vedea eu?
16. ŋ !uu ke kacuu?i ŋ ŋ ŋ si †qheeke ŋ !haeke	— Bunicul meu întreabă dacă eu voi cânta mâine.

(a) Traduceți în limba română:

17. na kacuu?i ŋ g|u xae ŋ !uu !?ai
18. na ||u si sîisen ŋ g|ari
19. |eeki ke !aukea ŋ ŋ|ŋ †hun
20. ŋ kee si !?ai a
21. cuu xae u ŋ|i
22. cuu xae ts'aa?a ŋ

(b) Traduceți în limba n|uuki:

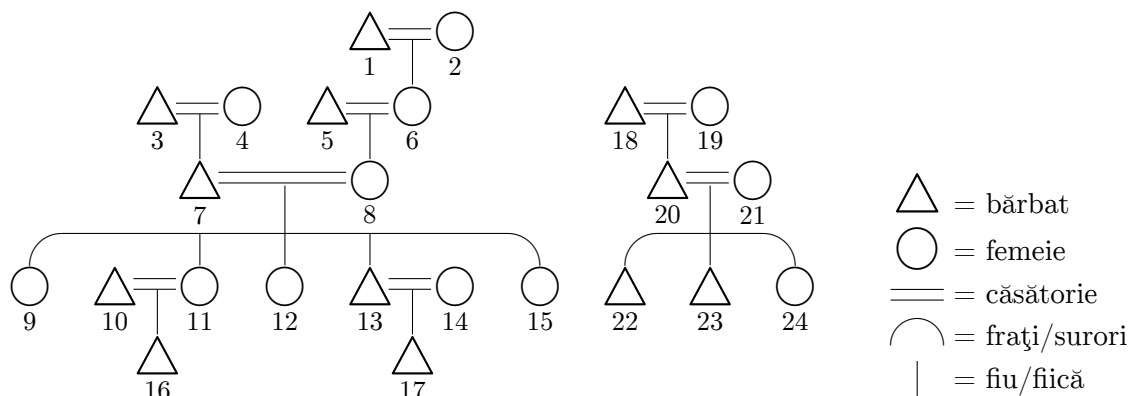
23. Mama noastră nu îl va chema pe fratele tău.
24. De tine se teme câinele meu.
25. Unde veți cânta voi?
26. Eu întreb dacă la bunicul nostru te gândești tu.
27. Cine va dansa mâine?
28. Voi ne vedeți?

△ Limba n|uuki (sau n||ng) aparține familiei tuu. Este vorbită în și în jurul Upington (**g|ari**) în provincia Northern Cape din Africa de Sud. În 2021, nu mai rămăsese decât o vorbitoare nativă.

ă, îi și ôŋo sunt vocale. ʝ, ŋ, ts' și ʔ sunt consoane. |, !, ||, † și combinațiile g|, g!, ŋ|, ŋ||, !h, ||h, †h, |qh, †qh, !? și †? reprezintă consoane clic (în particular, ŋ| și ŋ|| sunt clicuri nazale).

—Eimear McKnight, Samuel Ahmed

Problema nr. 4 (20 de puncte) Se dau arborii genealogici ai două familii de vorbitori de arabana. În acești arbori, frații sunt aranjați de la cel mai mare la cel mai mic, de la stânga la dreapta:

Sunt date și câteva enunțuri de la 22 dintre aceste persoane, în care sunt descrise relațiile lor cu câteva dintre rudele lor:

<p>A: “D anthunha wardu.
 F anthunha(i).”</p> <p>B: “C anthunha nhuthi.
 D anthunha apityi.
 E anthunha nhuthi.
 G anthunha lhuka.”</p> <p>C: “B anthunha kupaka.
 D anthunha apityi.
 E anthunha kupaka.
 G anthunha lhuka.”</p> <p>D: “A anthunha lhuka.
 B anthunha piyaka.
 E anthunha(ii).
 G anthunha nhupa.”</p> <p>E: “B anthunha kupaka.
 C anthunha nhuthi.
 G anthunha lhuka.”</p> <p>F: “A anthunha nhupa.”</p> <p>G: “C anthunha wardu.
 E anthunha wardu.”</p> | <p>H: “N anthunha piyaka.
 O anthunha(iii).
 W anthunha(iv).”</p> <p>I: “V anthunha piyaka.”</p> <p>J: “H anthunha apityi.
 L anthunha(v).”</p> <p>K: “P anthunha(vi).”</p> <p>L: “K anthunha piyaka.
 U anthunha kaku.
 V anthunha kadnhini.
 W anthunha kadnhini.”</p> <p>M: “K anthunha wardu.
 L anthunha nhupa.”</p> <p>O: “H anthunha wardu.
 T anthunha amanyi.
 W anthunha nhupa.”</p> <p>P: “H anthunha nhupa.
 I anthunha(vii).
 V anthunha lhuka.”</p> <p>R: “H anthunha thanti.”</p> | <p>S: “J anthunha thanti.
 L anthunha thanti.
 V anthunha nhupa.”</p> <p>T: “J anthunha kaku.
 L anthunha nhuthi.
 N anthunha kaku.
 S anthunha thanti.”</p> <p>U: “J anthunha kupaka.
 R anthunha(viii).
 V anthunha kadnhini.”</p> <p>V: “N anthunha kadnhini.
 P anthunha wardu.
 Q anthunha(ix).
 T anthunha kadnhini.”</p> <p>W: “N anthunha kadnhini.”</p> <p>X: “U anthunha nhupa.”</p> |
|---|---|--|

(a) Faceți corespondențele între membrii familiei **A–X** și pozițiile lor (1–24) în arborii genealogici.

(b) Completați spațiile goale (i–ix).

△ Limba arabana aparține familiei pama-nyungane. Este vorbită de circa 15 persoane în statul Australia de Sud.

În această problemă, la fiecare persoană se face referire din conveniență printr-o singură literă, însă câteva exemple de nume în arabana includ **Wanga-mirri** ‘multe dimineți’, **Palku-nguyu-thangkayiwanha** ‘un grup de nori staționat temporar’ și **Kutha-kiRanangkarda** ‘apă mereu curgătoare’.

dnh, lh, ng, nh, ny, R, rd, rr, th, ty, w și y sunt consoane.

—Tom McCoy

Problema nr. 5 (20 de puncte) Limba proto-chamică este limba ancestrală teoretică a tuturor limbilor din grupul chamic din cadrul familiei austroneziene. A fost reconstruită de lingviști prin compararea descendenților ei din zilele noastre, care includ limba cham din Phan Rang și limba tsat.

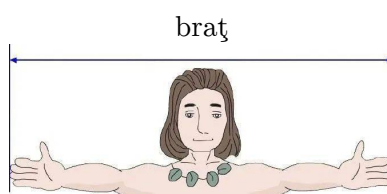
Sunt date câteva cuvinte în limbile proto-chamică, cham din Phan Rang și tsat, precum și semnificațiile lor:

proto-chamică	cham din Phan Rang	tsat	semnificație
*ʔika:n	ikan	ka:n ³³	pește
*dikiʔ	takiʔ	kiʔ ⁴²	puțin
*dilah	talàh	la ⁵⁵	limbă
*jala:n	calàn	la:n ¹¹	drum
*lima	limi	ma ³³	5
*lanah	linih	na ⁵⁵	puroi
*dua lapan	tàlipan	pa:nʔ ⁴²	8
*laba:t	lipàʔ	pha:ʔ ⁴²	a merge
*bara	pirà	phia ¹¹	umăr
*bahrow	piròw	phiə ¹¹	nou
*bulow	pilòw	phiə ¹¹	păr de pe corp
*paley	paley	piai ³³	sat
*masam	mitham	sa:nʔ ⁴²	oțet
*basah	pathah	sa ⁵⁵	ud
*bāsey	pathey	sai ¹¹	fier
*mata	mita	ta ³³	ochi
*rata:k	rataʔ	ta:ʔ ²⁴	fasole
*hatay	hatay	ta:iʔ ⁴²	ficat
*paday	patày	tha:iʔ ⁴²	orez nedecorticat
*padam	patàm	tha:nʔ ⁴²	a stinge
*ʔiduŋ	itùŋ	thuŋ ¹¹	nas
*batuk	patuʔ	tuʔ ⁴²	a tuși
*maray	mīray	za:iʔ ⁴²	a veni
*ʔurat	uraʔ	zaʔ ²⁴	tendon
*rək	rəʔ	zəʔ ²⁴	iarbă
*bala	pilà	[vezi (a)]	văduv

- (a) Nu există niciun descendent al cuvântului ***bala** din limba proto-chamică în limba tsat modernă. Care ar fi forma acestui cuvânt dacă ar fi supraviețuit?

(b) Completați spațiile goale (1–18). Câmpurile hașurate nu trebuie completate.

proto-chamică	cham din Phan Rang	tsat	semnificație
*k _u lit	kaliʔ(1)	piele
*hi _t am	hatam(2)	negru
*bu _b ah	papàh(3)	gură
*ʔi _k at(4)(5)	a lega
*də _p a(6)(7)	braț
*ma _t ay(8)(9)	a muri
*da _l am(10)(11)	înăuntru
*la _b uh(12)(13)	a cădea
*bu _l a:n(14)(15)	lună
	pala(16)	a planta
	tapùh(17)	a răscumpăra
	tatà(18)	piept

△ Limba cham din Phan Rang (sau cham orientală) este vorbită de circa 73 000 de persoane în sud-centrul Vietnamului. Limba tsat este vorbită de circa 4 500 de persoane în orașul Sanya, provincia Hainan, China.

Toate cuvintele din limba proto-chamică sunt marcate cu un asterisc (*), care indică faptul că un cuvânt este reconstruit și nu atestat direct.

ph = *p* aspirat; **th** = *t* aspirat. **c** ≈ *c* în cuvântul *ceai*. **j** ≈ *g* în cuvântul *geam*. **ñ** ≈ *ni* în cuvântul *oameni*. **ng** (cham din Phan Rang) = **ŋ** (tsat) = *n* în cuvântul *cangur*. **y** = *i* în *iarnă*. **ʔ** este o consoană (așa-numita ocluziune glotală). **i** = *i*. **ə** = *ă*.

Semnul : indică faptul că vocala este lungă. Semnul ` indică tonul jos (cham din Phan Rang). Semnele ⁵⁵, ⁴², ³³, ²⁴ și ¹¹ indică, respectiv, tonurile înalt, descendent, mediu, ascendent și jos (tsat).

Cunoașterea limbilor austroneziene care nu aparțin grupului chamic nu este relevantă pentru rezolvarea problemei. —*Tung-Le Pan*

Redactori: Samuel Ahmed (redactor-șef), Ivan Derjanski (redactor tehnic), Hugh Dobbs, Dmitri Gherasimov, Shinjini Ghosh, Stanislav Gurevici, Gabrijela Hladnik, David Hultman, Minkyu Kim, Bruno L’Astorina, Eimear McKnight, Andrei Niculin, Tung-Le Pan, Aleksejs Peguševs, Jan Petr, Alexandr Piperski, Przemysław Podleśny, Maria Rubinstein, Daniel Rucki, Milena Veneva, Elysia Warner.

Textul în română: Dan-Mircea Mirea, Bruno L’Astorina.

Succes!